

פנינה לשבת פרשת קורח תשע"ו

מבט פנימי של חז"ל על הפרשה (יואל אופנהיימר)

בלוע או להיבלע

הפסוק של הפרשה: (במדבר טז) (לב) וּתְפַתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֶרַח וְאֶת כָּל הָרֹכֵשׁ:

פשט הפסוק:

כתוצאה מקריאת התגר של קרח ועדתו על מנהיגותו של משה רבנו, נפתחה האדמה ובלעה אותם.

האגדה על הפסוק: (תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לז עמוד ב)

ואמר רב יהודה בריה דרבי חייא: [רמז בפסוק "קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה (בראשית ד)] מיום שפתחה הארץ את פיה וקיבלתו לדמו של הבל [שנרצח על ידי קין אחיו] - שוב לא פתחה, שנאמר "מִכְנַף הָאָרֶץ זָמַרְתָּ שְׁמַעְנוּ צְבִי לְצַדִּיק" (ישעיהו כד), מכנף הארץ ולא מפי הארץ. איתיביה [הביא לו הוכחה נגדית] חזקיה אחיו: "וּתְפַתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ" [בפסוק שלנו] ! אמר לו: לרעה - פתחה, לטובה - לא פתחה. [ענה לא רב יהודה שהאדמה פתחה פיה לטובה רק ממקרה של הבל כי היא כיסתה על הדם השפוך - שהוא ביזיון למת].

נקודות למחשבה

מקובל לציין שנס אינו בדרך כלל תופעה על - טבעית, אלא צרוף מקרים בעל סבירות נמוכה שמביא תוצאה רצויה בזמן מתאים. לדוגמה, קריעת ים סוף קרתה בשל רוח חזקה שנשבה בכיוון הנכון ובזמן הנכון כשבני ישראל נקלעו לסכנה קיומית. בהקשר זה, פתיחת פי האדמה והיעלמותו של קורח ועדתו היא נס יוצא דופן, כי הוא יוצא מגדר המסגרת הטבעית. זו תופעה שתוכננה במיוחד מששת ימי בראשית כפי שמובא על ידי חז"ל: "עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן: פי הארץ... (אבות ה). ומוסיף הרמב"ן: "לבאר שהיה נס גדול וענין כמוהו לא היה מעולם, שפתחה הארץ את פיה ובלעה אותם ואח"כ נתכסה המקום". במילים אחרות, אין מדובר בפתיחת תהום בקרקע כפי שקורה ברעידות אדמה, אלא בפעולה הדומה לפה של בעל חי שנפתח, בולע ונסגר ואינו משאיר סימן של הטרף שאכל!

• אגדתנו מקשרת בין המקרה של קרח לזה של רצח הבל על ידי קין אחיו. שם רמז שהאדמה פתחה את פיה לכסות את דמו של הבל, שהוטז על העצים והאבנים. רוב הפרשנים רואים במעשה זה ניסיון של הארץ להעלים את חטאו של קין. בשל כך נענשה פי הארץ ונאסר עליה לקחה חלק בפרק שירה [השירה שכל הבריאה אומרת כל יום לפני הקב"ה], ורק "כנף הארץ" הורשה להלל את ה'. אולי נוכל להציע שניתנה הזדמנות נוספת לארץ לתקן את חטאה הקדמון, להיות שותפה לתוכנית האלוהית, ולהוציא לפועל את גזר דינם של אלא המערערים על מנהיגותו של משה רבנו.

בגוף האדם, משמש הפה כפתח העיקרי לעולם החיצון. דרכו נכנס המזון החיוני לקיום החיים, וממנו יוצא הדיבור, יסוד לתקשורת חברתית. בלשון הקבלה "פה" מסמל ספירת המלכות שהיא המושב של הרצון של האדם לקבל, האנוכיות, התאוות והחשק "לבלוע" את כל העולם להנאתו הבלעדית. ולשורש ב.ל.ע. משמעויות שליליות לרוב. אומר דוד המלך: "אֶהְבֶּתָּ רַע מְטוֹב ... אֶהְבֶּתָּ כָּל דְּבָרֵי בָלַע". דברי בלע הם דברים רעים, שיקרים ומזיקים. באותו הקשר נקרא הנביא הרע שרצה לקלל עם ישראל בלעם: בלע-עם. קורח שרצה לבלע את הכל מתוך תאבון בלתי מוגבל לכסף ולכבוד, נמצא בעצמו נבלע עם כל רכושו וקהל תומכיו עד שלא נשאר זכר מקיומו עלי אדמות: "וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וְתַכְסַּי עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיִּאֲבְדוּ מִתּוֹף הַקְּהָל" (פסוק לג). עלינו להשתדל להשתמש בפה וכוחות הרצון שלנו, להשפעה טובה על העולם והסביבה, על ידי דיבור נקי, דברי חכמה, ותפילה זכה.

רפואת הנפש (הרב אסף אהרון מכבי)

כוח הניצוח (נצח) שבנפש - חלק ב'

ישנו כוח של נצח בנפש שעליו אומר הפסוק (שמואל א טו, כט): "נצח ישראל לא ישקר". כל זמן שהאדם לא מגלה את נקודת הנצחיות העמוקה בתוך נפשו גם הניצחונות שלו הם ממקור זמני. לעומת זאת כאשר האדם זוכה לגלות את נקודת הנצחיות שבתוך עומק נשמתו, שם הוא מגלה **ניצחון בבחינה של נצח**. על זה נאמר "אמת יש לו רגלים ושקר אין לו רגלים" (דהיינו אין לו המשכיות וקיום).

עיקר המלחמה ועיקר הניצחון הוא ניצחון יצה"ט על יצה"ר כמ"ש על העתיד לבוא (סוכה נב): "עתיד הקב"ה לשחוט את יצר הרע", "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכריה יג, ב). ליצה"ט ישנם שני כוחות ניצחון, כוח ניצחון זמני וכוח ניצחון נצחי, לעומת יצה"ר המנצח רק בזכות כוח הניצחון הזמני שלו שעלול לגבור על כוח הניצחון הזמני של יצה"ט, אך ליצה"ר אין **ניצחיות ולכן עתיד להעלם מן העולם כנ"ל**.

פתגמו של רבי נחמן זצ"ל - 'אין ייאוש בעולם כלל', נובע מכוח הנצח, הרי הייאוש חודר במקום עם תחושה של סוף, עם תחושה שהוא יכול להיפסק, אך אם קיים בנו כוח של נצח ממילא לא שייך להתייאש. **ככול שאדם מחובר לנצחיות שבחיים הוא מתרחק מנקודת הייאוש שבנפש**. אך ככול שהאדם רחוק מהנצחיות שבחיים, יכולים מקרי הזמן (קושי במציאת זיווג/פרנסה/חולי וכו') להוביל אותו לייאוש ח"ו. מכיוון שהאדם הוא נצחי הוא לא יכול להתייאש מעצם המציאות של עצמו (כח ההויה שבכתר), אך הוא יכול להתייאש שמחוצה לו.

אדם שאינו מכיר בהיותו נצחי יכול להרשות לעצמו להתייאש ולהתאבד ח"ו מכיוון שחושב שבכך יסתיימו ייסוריו, אולם אדם שמבין שאין לו כיליון והוא נצחי, ממילא לא יתייאש.

ככול שאדם מחובר לנצחיות שבחיים הוא מתרחק מנקודת הייאוש שבנפש. אך ככול שאדם רחוק מהנצחיות שבחיים יכולים מקרי הזמן להוביל אותו לייאוש.

כוח הנצח וכוח ההויה בעומק הם אחד אלא שההויה זה הכוח השורשי של עצם המציאות שלי, וכוח הנצח עניינו לקחת את כוח ההויה ולהאיר איתו ברבדים היותר חיצוניים ולנצחם ולכבוש אותם. כוח הנצח מקדם את האדם ומגלה את ההויה שלו מהכוח אל הפועל במציאות הגלויה. **מידת הנצח ומידת הביטחון הם אחד**. כאשר אדם יהיה בטוח במאת האחוזים שהוא ינצח בדבר מסוים אז הוא אכן ינצח! הוא יאיר את ההויה שבקרבו בדברים שחוצה לו וינצח. כפי גודל בטחונו יכול לנצח כל דבר!

כמוכן, **דבר נצחי מוכרח שהוא אחד בעצם**. עולמנו זה זמני כידוע ולכן נקרא 'עלמא דפרודא' (מקום הנפרדים). מכאן, שכול דבר זמני הוא מכוח הריבוי והנפרדות, ואילו דבר נצחי הוא כוח האחד. במקום שלא מאירה הנצחיות מאיר הריבוי, במקום שמאירה הנצחיות מאיר האחד.

הארת כוח הנצחיות שבנפש עניינה להאיר את עצם ההויה כלפי חוץ, וכאשר הארתי את עצם ההויה החוצה, נתבטלה ההתנגדות לשני, נתבטל הפירוד ונעשינו אחד, זהו ניצחון ממקור נצחי. זה נקרא להאיר את אור השלום שהוא האור של אחדות בתוך המלחמה של הישות והפרוד.

המלחמה והניצחון האמיתיים הם מה שכתוב (עובדיה א, כא): "ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו, והיתה לה' המלוכה". המלוכה היא בחינת אחדותו יתברך כמ"ש "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". **מלחמה בכדי לגלות נצח**, ולא מנצח ומנוצח!

המלחמה הפנימית עניינה להאיר שלום, להלחם ע"מ לעקור את המלחמה.

עוד בעניין הנצח, אמרו רז"ל "צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר "ילכו מחיל אל חיל", כי בעולם שלאחר המיתה תלמידי חכמים עוסקים בתורה ועולים ממדרגה למדרגה ומישיבה לישיבה כי כמו שהשי"ת אין לא סוף כך תורתו אין לה סוף.

ח"ש דוד מלכנו (תהלים כב, ה): "חיים שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד".

לימוד זה מביא אותנו למסקנה ולמעשה החשובים ביותר והם שנשתדל ביותר שיהיו כל מעשינו לתועלתה הנצחית של לנשמתנו, זה שפתח החכם באדם את ספרו (קהלת א): "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש" וכן שאר הפסוקים הבאים אחריו ודו"ק כי יקר הוא.

ומרחיב על כך כמוהר"ר משה וידאש בספרו ראשית חכמה (שער היראה, פ"ג, אות יט-כב):

"...מה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהילים קלט, טז): "ימים יצרו". שהימים עצמם יש להם יצירה והויה, שבהם מתלבשת הנשמה אחר יציאתה מן העולם, כפי המעשים אשר תקנה בהם. "עש"ה.

אסף אהרון מכבי

בכל שאלה והתייעצות בנוגע לטיפול יהודי (גוף ונפש) ניתן לפנות לאסף-

asaf_maccabi@walla.com

050-6717833

הפרשה בדרך ה"שפת אמת"

(הרב מנחם סוכות)

לאחד את הפרטים

כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשא על קהל ה'. המשפט הזה, האמירה שהייתה נוראה כל כך עד שגרמה למשה ליפול על פניו, נראית כל כך יפה. הטענה כי כל העדה אכן קדושים, כי רצון ה' הוא בעבודתו הייחודית של כל אחד ומעל הכול התמיהה מדוע לא להיות שווים? למה צריך מישהו בעל מעמד גבוה יותר? מה באמת פסול בטענת קורח ועדתו? מהו באמת תפקידם של משה ואהרן? במזמור קצר מתאר דויד המלך את ייחודיותם ותפקידם של שני אחים קדושים אלו: שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד, הִנֵּה מִה טוֹב וּמִה נְעִים שָׁבַת אֲחִים גַּם יַחַד: כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל הַזֶּקֶן, זֶקֶן אֶהְרֵן שְׂיָרֵד עַל פִּי מִדֹּתָיו: כָּטַל חֶרְמוֹן שְׂיָרֵד עַל הַרְרֵי צִיּוֹן, כִּי נֶשֶׁם צְוֶה ה' אֶת הַבְּרָכָה, חַיִּים עַד הָעוֹלָם: התכלית של העולם הוא שלום, אותו כלי שהוא היחיד שיכול להחזיק ברכה. שלום אינו שקט ממלחמה. שלום גם אינו תיאור מצב של אחידות, של דעה אחת שווה. שלום הוא היכולת לקחת הרבה פרטים שונים ולחבר אותם בצורה בה הם משלימים זה את זה. בצורה בה כל אחד מבין כמה חשוב שיש גם את אלו השונים ממנו. המשנה בפרקי אבות מביאה את דבריו של הלל: אם אין אני לי, מי לי? וכשאני לעצמי, מה אני? ואם לא עכשיו, אימתי?

לא רק שאין תחליף לשום אדם, שכל אחד הוא ייחודי כל כך ובעל תפקיד ששום אדם אחר לא יוכל למלאות – אם אין אני לי, מי לי. אפילו לכל שעה יש תפקיד, תפקיד שאם לא אעשה אותו בזמן, אין לי איך להשלים – אם לא עכשיו, אימתי. ולמרות זאת, למרות הייחודיות האינדיווידואלית עדיין ישנו תנאי – כשאני לעצמי – מה אני. צריך לזכור שאנחנו חלק ממכלול, שכולנו אמורים ויכולים לפעול יחד וכי רק כך נגיע לאותה שלמות לאותו השלום.

כשנבראו השמים והארץ לכל יום בבריאה היה תפקיד, התפקיד של יום ראשון אינו דומה לזה של יום שני וכן הלאה. רק לאחר ההיפרדות הזאת, רק לאחר שישנם כוחות שונים, אז מגיעה השבת. היום שבכוחו לאחד את כל העשייה ולהפוך את הנפרדים לייעוד אחד ולמטרה אחת. בית המקדש נקרא צִיּוֹן מְקַלָּל יְפִי, המיוחדות של בית המקדש היא בכך שהוא מקום המאחד את היופי השונה של כל העולם.

כשם שלזמן ולמקום יש את השוני והמאחד כך גם בנפש [כידוע ששלושת רבדי העולם הם עולם, שנה ונפש]. לעם ישראל יש תפקיד דומה, אנחנו כאן בכדי לאחד את המיוחד שבכל הנפשות, ותפקידם של משה ואהרן לאחד את כל נפשות ישראל.

קורח חלק על השלום וחלק על השבת [מדרש], הוא לא ראה את החשיבות שבאיחוד, הוא הסתפק בכך שכל אחד מביא את הביטוי היפה והשונה שלו ולא הבין שכל זה נועד בכדי להתאחד ליופי שכולל את המורכבות. הוא חלק על הטלית – על כוחו של אהרן למצוא חיבור בצד החיצוני שלנו. וחלק על מזחה - על הצורך במשה שיאחד את הדעת, את הפנים שלנו.

ובארון מונחים שמן המשחה, צנצנת המן ומקלו של אהרן, הכוח המאחד נשאר עמנו לדורות.

בסוד הלשון (יוסף בלו)

מחלוקת לשם שמיים ומחלוקת שלא לשם שמיים

אנו עדין בחודש **סיון** מלשון **ניסיון**, ובפרשה זו אנו עדים על **ניסיון** של קרח "שהקנאה היתרה לשררה הוציאה אותו מן העולם שאין לך מידה מגונה ממידת הקנאה. כמו שאומר התנא בפרקי אבות: הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם" (**מעם לועז, קרח**). כבודו של קרח נפגע כי היה ראש בית אב למשפחת הקהתי, אבל משה מינה במקומו את בן דודו אליצפן בן עוזיאל, שהיה האח הקטן מבין כל דודיו, להיות נשיא למשפחת הקהתי. לכן הייתה זו מחלוקת שלא לשם שמיים, כי אז בקש קרח לחלוק על המינויים של משה רבינו בחשד, **שלכאורה** הוא בודה הכל מלבדו, אבל **לך** משה **אור ה'**. כי במילה **קרח** מסתתר הצרוף **קח רישא**, משמע שקרח רצה לקחת את המלכות של משה כי במשה **יש אר**, שהרי קרנו פניו לאחר שהביא את לוחות הברית והוא **ראש** לכל העם ו**לראשי** כל נשיאי שבטי ישראל בזכות זה שהוציאים ממצרים. מאחר שמשה כבר היה מלך בקש קרח להשיג את הכהונה בשבילו ובשביל כל שבט לוי, בטענה כי כולם ראויים לכהונה, גם כי "רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' מדוע תתנשאו על קהל ה'" (**קרח טזג**), כלומר **קרח** ועדתו הסיתו את העם, כי למשה ואהרון אין יתרון של קדושה עליהם לאחר שהשכין ה' את שכינתו במשכן. וקרח מסביר שמה שמניע אותו זה לא כבודו אלא אהבתו את ה'. אך למעשה אהבה זו לא של אש היא, אלא של **קרח** קפוא, כי מתוך שקול שכלי **קר** כשהוא אומר שהבורא הוא המלך היחידי של בני" ולא הנברא כמו משה, אז יוצא כי משה ואהרון כופרים במלכותו ובכח לוקחים ומתנשאים על בני" בשרירות ליבם. בצורה זו קרח למעשה גם הטיל ספק באמונת חכמים של העם בצדיק, כמו שכתוב לאחר שעברו את ים סוף "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (**שמות יד, לא**).

על ענין המחלוקת נכתב במסכת אבות (**משנה ה, יז**) "כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאין לה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאין לה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו" מחלוקת הלל ושמאי הייתה לצורך ברור האמת והוכיחו אהבה כי גם התחתנו ביניהם, לכן סופה של המחלוקת הוא להתקיים בתולדה. רבינו נחמן מברסלב כותב (**חלק א, תורה נו, ח**) "מחלקת שהוא לשם שמיים סופה להתקיים;...היינו שבאמת היא אהבה...זה סופה להתקיים, בחינת אהבה...זה בחינת משה, כי משה הוא בחינת הדעת, שהוא בחינת מחלקת לשם שמיים, ועל כן **משה** הוא ראשי-תיבות **מ'חלוקת ש'מאי ה'לל**, שהם בחינת מחלקת לשם שמיים. ועל כן היה גאולת מצרים על ידי משה, כי עקר הגאולה על ידי הדעת כמו שכתוב (**שמות טז**) "וידעתם כי ה' הוציא אתכם", (**ויקרא כג**) "למען ידעו". כלומר כשלא יודעים ולא מחוברים אל ה' בעזרת הצדיק, כמו משה רבינו, המחלוקת היא לא לשם שמיים. ומאחר והיא נובעת מתוך כבוד של אלו החולקים הם אינם מתקיימים ונאבדים. לכן ניתן למצוא במלה **מחלוקת** את הצרוף **לקח מות לו**, כי אכן קרח **לקח לו את המות**, לעומת מה שה' חי החיים, מיעץ כי ידעו אותו באמצעות תורתו, כמו שכתוב "כי **לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו**" (**משלי ד, ב**).

את **המחלוקת** ניתן לתקן בתם ושלמות כשיש רצון בלב לתכלית **למוד המח** (ראשי תיבות: **מ'צה ח'מץ**) כיצד למצות את עצמנו למרות שלעתים יש החמצות. אך לאורם של **לו** הצדיקים בכל דור ודור, שיש לחפש ולבקש לפרש לנו הדרכים של התשובה בעת רחוק מהבורא, וק' ברכות שתקן דוד המלך משיח ה' בכל יום ויום, ניתן **למחול** לעצמנו ולזולת, ולקוות לטוב בעת מציאת נקודת הזכות בכל אחד ואחד מאתנו, אכ"ר.

לתגובות besod.halashon@gmail.com